

Innst. O. nr. 68

(2008–2009)

Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen

Ot.prp. nr. 25 (2008–2009)

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (kontaktforbud med elektronisk kontroll, endring av saksbehandlingsreglene for besøksforbud mv.)

Til Odelstinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen foreslår departementet enkelte endringer i straffeloven 1902 og straffeprosessloven.

Straffeloven 1902 § 33 foreslås endret slik at den hjemler elektronisk kontroll i forbindelse med dom på kontaktforbud. Formålet er særlig å gi bedre beskyttelse til personer som utsettes for vold og trusler om vold fra nåværende eller tidligere samlivspartner, men elektronisk kontroll vil kunne ilegges alle som blir idømt kontaktforbud. Det foreslås også et nytt kapittel i straffeprosessloven om sletting av opplysninger som er registrert i forbindelse med elektronisk kontroll.

Det foreslås videre en endring av saksbehandlingsreglene i straffeprosessloven om besøksforbud. Departementet foreslår å oppheve ordningen med obligatorisk rettslig overprøving av påtalemyndighets beslutninger om besøksforbud som ikke omfatter forbud mot å oppholde seg i eget hjem.

1.2 Elektronisk kontroll ved kontaktforbud

Straffeloven hjemler kontaktforbud (tidligere oppholdsforbud), mens straffeprosessloven gir regler om besøksforbud. Plasseringen i henholdsvis straffeloven og straffeprosessloven av hjemlene for forbud som innholdsmessig er like, gjenspeiler at dom på kontaktforbud etter straffeloven er en straffereaksjon som forutsetter at det er begått en straffbar handling,

mens besøksforbud er et straffeprosessuelt virkemiddel og ikke betinget av at noen straffbar handling er begått.

Vilkåret for å ilegge kontaktforbud etter straffeloven er at det er grunn til å tro at vedkommende ellers vil begå en straffbar handling overfor en annen person, forfølge en annen person, eller på annet vis krenke en annens fred. Forbudet innebærer at en person forbys å oppholde seg på et bestemt sted, forfølge, besøke eller på annet vis kontakte en annen person. Kontaktforbud kan også omfatte forbud mot å oppholde seg i eget hjem.

Kontaktforbud er en type rettighetstap og idømmes av retten som del av straffutmålingen, gjerne etter påstand fra påtalemyndigheten. Forbudet ilegges for en bestemt tid inntil fem år, eventuelt på ubestemt tid når særlige grunner tilsier det. Fastsettelsen av varigheten innenfor denne rammen er opp til rettens skjønn. Etter tre år kan rettighetstapet prøves på ny av tingretten. Forbud mot opphold i eget hjem kan likevel bare ilegges for en bestemt tid inntil ett år.

Brudd på kontaktforbud kan straffes som forseelse etter straffeloven. Strafferammen er bøter eller fengsel inntil seks måneder eller begge deler, likevel fengsel inntil to år dersom vedkommende tidligere er straffet for en slik forseelse.

Straffeloven har ikke i dag noen hjemmel for elektronisk kontroll som del av straffereaksjonen. Derimot ble straffegjennomføringsloven endret ved at en nå åpner for elektronisk kontroll som alternativ til soning.

I høringsnotatet foreslo departementet å endre straffeloven 1902 § 33 slik at elektronisk merking kan ilegges sammen med kontaktforbud.

Departementet viderefører forslaget fra høringsnotatet om å åpne for elektronisk kontroll ved kontaktforbud, og viser til at et klart flertall av de høringsinstansene som har avgitt realitetsuttalelse, er

positive til forslaget. Til tross for de usikkerhetsmomentene ordningen er beheftet med, synes de fleste høringsinstansene å være enig med departementet i at tiltaket er et skritt i riktig retning i kampen mot vold i nære relasjoner og i arbeidet med å øke beskyttelsen av personer som utsettes for slik vold eller trusler om vold.

Ileggelse av elektronisk kontroll ved kontaktforbud innebærer et betydelig inngrep overfor den som ilegges slik kontroll. Sammen med reglene i straffegjennomføringsloven om elektronisk kontroll som ledd i soning utenfor fengsel, representerer ordningen noe nytt i norsk strafferett. Elektronisk kontroll innebærer at den som skal kontrolleres, må bære en fotbøyle, og personen vil også måtte sørge for vedlikehold (opplading) av det tekniske utstyret. Slik teknologien er i dag, må batteriene lades hvert døgn. Den som skal kontrolleres, må også kunne motta beskjeder og samtaler fra alarmsentralen og forholde seg til ordrer fra politiet. Slik kontroll bør derfor ikke tas i bruk uten at tungtveiende hensyn taler for det.

Når departementet velger å foreslå en hjemmel for elektronisk kontroll ved kontaktforbud, er dette resultatet av en avveining hvor det er lagt størst vekt på interessene til den som kontaktforbudet skal beskytte. Departementet mener at elektronisk kontroll vil kunne bedre sikkerheten for den voldsutsatte. Hvor mye bedre sikkerheten vil bli, er det vanskelig å si noe sikkert om på forhånd.

Det er først og fremst tidsaspektet som utgjør den største forskjellen mellom mobil voldsalarm og omvendt voldsalarm. Mobil voldsalarm utløses som regel først når den som er ilagt et besøks- eller kontaktforbud befinner seg i umiddelbar nærhet av fornærmede, slik at politiet regelmessig vil ha liten tid til å handle. Med omvendt voldsalarm varsles politiet så snart gjerningspersonen beveger seg inn i det området forbudet gjelder for. Elektronisk kontroll vil også gi politiet bedre oversikt over situasjonen.

Elektronisk kontroll vil ikke kunne erstatte den nåværende ordningen med voldsalarm. Voldsalarmen vil blant annet fortsatt ha en funksjon når den fornærmede beveger seg utenfor det området kontaktforbudet gjelder for. Intensjonen om å flytte byrden fra den fornærmede til gjerningspersonen kan følgelig ikke oppnås fullt ut. Elektronisk kontroll vil likevel føre til at gjerningspersonen i større grad må bære byrdene som følge av sin tidligere atferd.

Videre mener departementet – som flertallet av høringsinstansene – at de teknologiske begrensningene ikke bør føre til at man unnlater å prøve ut en ordning med elektronisk kontroll. Departementet vurderer det slik at det bare er gjennom en lovendring med etterfølgende evaluering at man kan prøve ut om elektronisk kontroll er et egnet middel for å bedre beskyttelsen for den fornærmede.

Det store antall registrerte brudd på besøksforbud kan tyde på at dagens sanksjonssystem ikke virker avskrekkende. Departementet har håp om at innføring av elektronisk kontroll ved kontaktforbud skal ha en forebyggende effekt ved å redusere antall brudd både på ilagte besøksforbud og kontaktforbud.

Departementet har vurdert forholdet til Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK). Et forslag om at elektronisk kontroll skal kunne ilegges som del av straffutmålingen i forbindelse med domfellelse av en kompetent domstol, vil etter departementets vurdering ikke komme i konflikt med EMK.

En begrenset kontroll foreslås lovfestet ved at det i straffeloven § 33 sies uttrykkelig at kontrollen bare kan omfatte registrering av opplysninger om at den domfelte beveger seg innenfor områder omfattet av kontaktforbudet, og om uteblitte signaler fra kontrollutstyret. Forslaget åpner dermed ikke for en kontinuerlig overvåking av domfelte. Slik overvåking vil tvert om være i strid med loven.

I høringsnotatet drøftet departementet om det også burde åpnes for elektronisk merking ved brudd på besøksforbud ilagt med hjemmel i straffeprosessloven. Departementet kom til at det ikke burde foreslås noen slik hjemmel. Med den teknologien som er tilgjengelig i dag, kan elektronisk kontroll i forbindelse med straffeprosessuelt besøksforbud være problematisk i forhold til EMK. Departementet ser ikke bort fra at spørsmålet kan komme i et annet lys på et senere tidspunkt.

Departementet viderefører forslaget i høringsnotatet om at elektronisk kontroll skal kunne ilegges sammen med et kontaktforbud etter straffeloven § 33. Elektronisk kontroll vil altså ikke kunne idømmes alene eller uavhengig av et kontaktforbud.

Departementet foreslår at elektronisk kontroll kan ilegges sammen med rettighetstap etter straffeloven 1902, som er en av de alminnelige straffer som regnes opp i straffeloven 1902. Departementet har på bakgrunn av høringen kommet til at elektronisk kontroll bare bør kunne ilegges dersom det anses nødvendig for at kontaktforbudet skal bli overholdt.

Departementet foreslår også lovfestet at domfelte plikter å yte den bistand og å følge de instruksjoner som gis av politiet, og som er nødvendig for gjennomføring av kontrollen. Hva som er nødvendig for å gjennomføre kontrollen, vil representere en skranke for hva slags pålegg politiet kan gi, og hva slags bistand domfelte må yte.

Departementet mener fortsatt at pålegg om elektronisk kontroll bør kunne ilegges for inntil fem år. På samme måte som ved vanlig kontaktforbud, vil det kunne være behov for elektronisk kontroll i inntil fem år i de mest alvorlige tilfellene. Fordi pålegg om elektronisk kontroll er så vidt inngripende for den som ilegges kontrollen, bør imidlertid kontrollen

kunne prøves hyppigere enn selve kontaktforbudet. Departementet antar at en adgang til å få prøvd kontrollen på ny hver sjette måned er passende. Det er lagt vekt på at et pålegg om elektronisk kontroll innebærer daglige forpliktelser.

Departementet mener videre det er behov for å knytte konsekvenser til manglende medvirkning fra den domfeltes side til den elektroniske kontrollen. Departementet foreslår derfor at straffeloven § 342, som blant annet rammer den som bryter besøks- eller kontaktforbud, endres ved at det i første ledd første punktum føyes til en ny bokstav d som rammer den som forsettlig eller grovt uaktsomt hindrer at elektronisk kontroll kan iverksettes, eller hindrer pågående kontroll. At domfelte unnlater å møte hos politiet eller fysisk motsetter seg at fotbøylen monteres, er eksempler på hindring av iverksettelse. Manglende lading av batterier og opphold på steder uten dekning kan anses som hindring av pågående kontroll.

Forsett er hovedskyldformen i strafferetten. For å sikre at bestemmelsen om straff for den som hindrer elektronisk kontroll blir en reell straffetrussel for dem som motarbeider kontrollen, mener departementet at det er nødvendig også å strafflegge grovt uaktsomme overtredelser. Departementet antar at forsett ville kunne være så vanskelig å føre bevis for at selv systematiske unnlatelser av eksempelvis å lade batteriene, ikke ville kunne føre til domfellelse eller påtaleavgjørelser som forutsetter at straffskyld anses bevist.

Høringsnotatet hadde ikke med forslag til regler om behandling og sletting av informasjon innsamlet som ledd i den elektroniske kontrollen. Departementet er enig med høringsinstansene at det er behov for dette og foreslår å lovfeste at påtalemyndigheten skal sørge for at opplysninger som registreres i forbindelse med elektronisk kontroll, snarest mulig tilintetgjøres i den utstrekning de er uten betydning for forebyggelsen eller etterforskningen av straffbare forhold. Utover forslaget om plikt til å slette opplysninger, vil det også være nødvendig å gi retningslinjer for gjennomføringen av ordningen, herunder til hvilke formål opplysningene kan brukes, hvem som skal ha tilgang til opplysningene, og hvor lenge de skal oppbevares. Det foreslås derfor en forskriftshjemmel i straffeloven for å gi regler om gjennomføring og behandling av personopplysninger.

1.3 Saksbehandlingsreglene for besøksforbud

Etter gjeldende rett er det obligatorisk rettslig overprøving av besøksforbud. Dette gjelder både for vanlige besøksforbud og besøksforbud i eget hjem.

Etter straffeprosessloven har påtalemyndigheten kompetanse til å beslutte besøksforbud i første hånd. Deretter skal påtalemyndigheten snarest råd og så vidt mulig innen fem dager etter at en beslutning om

å ilegge en person besøksforbud er forkynt, bringe beslutningen inn for retten.

I 2007 ble forslag om at ordningen med obligatorisk rettslig overprøving burde oppheves sendt på høring.

Høringen i 2007 tilsier etter departementets oppfatning at saksbehandlingsreglene for besøksforbud bør endres slik at rettslig prøving heretter ikke skal være obligatorisk for alle besøksforbud. Departementet foreslår derfor å endre straffeprosessloven § 222 a.

Departementet legger etter høringen til grunn at de fleste besøksforbudene som ilegges av påtalemyndigheten, opprettholdes av retten, og at mange av dem som blir ilagt besøksforbud, unnlater å møte i retten. Dette tyder på at behovet for obligatorisk rettslig overprøving er begrenset. Det er først og fremst effektivitetshensyn som taler for en lovendring. Hvor stor effektivitetsgevinsten vil være, er det vanskelig å beregne. For det første fører verken politiet, påtalemyndigheten eller domstolene tall for den samlede tidsbruken forbundet med rettslig overprøving i disse sakene. Oppfatningen blant høringsinstansene av hvor mye tid som medgår til rettslig overprøving, er da også delt. For det annet avhenger effektivitetsgevinsten av hvor mange av dem som ilegges besøksforbud, som vil velge å be om rettslig overprøving. Selv om det på denne bakgrunn er usikkert hvor stor effektivitetsgevinsten vil være, mener departementet at det er riktig og viktig å bidra til å redusere arbeidsmengden for politi, påtalemyndighet og domstoler der hvor det er mulig, slik at behandlingen av straffesaker blir mer effektiv.

Som i høringsbrevet foreslår departementet ingen endring i saksbehandlingsreglene for besøksforbud i eget hjem. Mange høringsinstanser har sagt seg enige med departementet i at slike besøksforbud er så vidt inngripende at de alltid bør prøves av retten. Departementet kan ikke se at det vil være særlig problematisk med ulike saksbehandlingsregler for ulike typer besøksforbud. Rettstekniske hensyn kan dessuten uansett ikke være avgjørende.

Et stort flertall av høringsinstansene mener at den som er ilagt besøksforbud, ikke selv skal måtte bringe besøksforbudet inn for retten. Departementet er enig i dette. Det kan tenkes at den som er ilagt et forbud, er uenig i beslutningen og gjerne hadde sett at retten prøvde det, men som av ulike årsaker verken har tid eller ork til selv å ta skritt for rettslig prøving. Overtredelse av besøksforbud er dessuten straffbart. Retten til rettslig overprøving bør derfor formuleres slik at terskelen for å bringe saken inn for retten blir lav. Forslaget er formulert slik at den som forbudet er rettet mot, straks eller senere kan kreve brakt inn for retten spørsmålet om besøksforbudet skal opprettholdes.

Etter straffeprosessloven skal den forbudet er rettet mot, og den det skal beskytte, underrettes om påtalemyndighetens beslutning ved en kopi av beslutningen.

Departementet foreslår en tilføyelse om at en beslutning om å ilegge besøksforbud, skal forkynnes for den forbudet er rettet mot.

1.4 Endring i straffeprosessloven § 183 (forskriftshjemmelen for regler om politiarrest)

I 2002 ble straffeprosessloven § 183 første ledd første punktum om fristen til å fremstille en pågrepet person for varetektsfengsling, endret. I tillegg ble Kongen gitt hjemmel til å gi nærmere regler om bruken av politiarrest. I medhold av denne hjemmelen ble det gitt forskrift om bruk av politiarrest, der det blant annet er gitt regler om elektronisk overvåking av cellene.

I forbindelse med installeringen av det tekniske utstyret og kontakten med Datatilsynet i den forbindelse, ga tilsynet overfor Politidirektoratet uttrykk for at hjemmelen for elektronisk overvåking av cellene ikke var klar nok, idet straffeprosessloven § 183 ikke uttrykkelig nevner elektronisk overvåking.

I høringsnotat fra juli 2007 om endringer i politiloven, straffeprosessloven og forvaltningsloven, foreslo departementet å endre forskriftshjemmelen i straffeprosessloven § 183 første ledd fjerde punktum for uttrykkelig å få frem at elektronisk overvåking kan reguleres i forskrift om bruk av politiarrest. Departementet vurderte det slik at forskriftshjemmelen i og for seg var tilstrekkelig, men sa seg enig med Datatilsynet i at det likevel kunne være hensiktsmessig å nevne uttrykkelig at det i forskriften kan gis regler om elektronisk overvåking. Departementet uttalte videre at endringen var å anse som en presiserende tilføyelse som ikke innebar noen realitetsendring.

Departementet foreslår at forskriftshjemmelen i straffeprosessloven § 183 første ledd fjerde punktum endres ved at ordene "herunder om elektronisk overvåking" føyes til. For å klargjøre forskriftshjemmelen ytterligere, foreslår departementet i tillegg at det presiseres i ordlyden at forskriftshjemmelen også omfatter regler om forholdene i politiarrest. Også dette er ment som en klargjøring av gjeldende rett.

1.5 Økonomiske og administrative konsekvenser

1.5.1 Elektronisk kontroll ved kontaktforbud

Det anslås at utgifter knyttet til utvikling av utstyr samt implementering av systemet beløper seg til ca. 24 mill. kroner første driftsår. Økonomiske konsekvenser utover første driftsår vil være avhengig av antall personer som omfattes av ordningen, og er derfor vanskelig å estimere. De økte utgiftene vil dekkes innenfor eksisterende budsjетtrammer.

1.5.2 Endringer i saksbehandlingsreglene for besøksforbud

Departementet legger til grunn at en endring av saksbehandlingsreglene for besøksforbud i samsvar med forslaget, antas å føre til visse besparelser for politi/påtalemyndighet og domstoler fordi antallet rettsmøter for behandling av besøksforbud forventes å bli noe redusert. Dette baserer seg på en antakelse om at enkelte av dem som ilegges besøksforbud, vil unnlate å kreve rettslig overprøving av forbudet. Hvor store besparelsene blir, er det imidlertid ikke mulig å beregne nærmere fordi de som ilegges besøksforbud fortsatt vil ha et ubetinget krav på rettslig overprøving. Som det framgår av høringsuttalelsen fra Domstoladministrasjonen, antas det at besparelsen for domstolene kan innebære et halvt årsverk. For politi og påtalemyndighet kan færre saker i retten innebære spart tid som følge av at det blir færre rettsmøter. På den annen side legges det opp til at politiet skal avhøre den forbudet retter seg mot i større utstrekning enn i dag.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Thomas Breen, Knut Werner Hansen, Ingrid Heggø og Hilde Magnusson Lydvo, fra Fremskrittspartiet, fung. leder Jan Arild Ellingsen, Solveig Horne og Thore A. Nistad, fra Høyre, Elisabeth Aspaker og André Oktay Dahl, og fra Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, viser til at den framlagte proposisjonen inneholder endringer i både straffeloven 1902 og straffeprosessloven som hjemler kontaktforbud med elektronisk kontroll og endringer i saksbehandlingsreglene for besøksforbud.

Komiteen viser til at ved de fleste beskyttelsestiltakene for personer utsatt for vold og trusler om vold fra nåværende eller tidligere samlivspartner, er det den truede personen som bærer byrden ved tiltakene, for eksempel gjennom tiltak som sperret adresse eller mobil voldsalarm. Få tiltak, med unntak av besøksforbud og kontaktforbud, har hatt som målsetting å begrense den potensielle voldsutøverens handlingsrom og bevegelsesfrihet. Komiteen vil rose Regjeringen for å ta i bruk virkemidler som i større grad innskrenker trusselutøverens frihet, i arbeidet med å øke tryggheten og sikkerheten for ofre for vold og trusler. Regjeringen foreslår nå en endring i straffeloven 1902 § 33, som åpner for muligheten for elektronisk kontroll av voldsutøvere, ved at de bærer en fotbøyle som registrerer om voldsutøveren oppholder seg innenfor område som kontaktforbudet omfatter, såkalt omvendt voldsalarm.

Etter komiteens mening fører denne endringen til at ansvaret for vold og krenkelser plasseres der det hører hjemme – hos voldsutøveren. I dag er situasjonen i stor grad snudd på hodet; det er den som er utsatt for vold og trusler om vold som må bære ansvaret gjennom å flytte fra sted til sted, har sperret adresse og/eller mobil voldsalarm. Komiteen vil understreke at en ordning med omvendt voldsalarm ikke er en garanti for fornærmedes sikkerhet, men vil bidra til økt beskyttelse. Elektronisk kontroll vil heller ikke kunne erstatte den mobile voldsalarmen og andre beskyttelsestiltak, men kan bidra til økt og bedre beskyttelse for den fornærmede. Med omvendt voldsalarm varsles politiet så snart voldsutøveren beveger seg inn i det området forbudet gjelder for, i motsetning til en mobil voldsalarm hvor politiets utrykning er avhengig av at fornærmede selv varsler om at voldsutøveren er i nærheten. Elektronisk kontroll vil også gi politiet bedre oversikt over situasjonen ved at de kan se hvorfor alarmen utløses, og dermed sette i verk tiltak tidligere.

Komiteen vil også peke på at innføring av elektronisk kontroll kan ha en forebyggende effekt ved at tiltaket oppleves som mer inngripende i voldsutøverens bevegelsesfrihet. I tillegg vil elektronisk kontroll gjøre bevissituasjonen enklere for politiet ved brudd på kontaktforbud, fordi de kan dokumentere at vedkommende har brutt forbudet mot å oppholde seg på bestemte steder.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, viser til justisministerens brev til komiteen av 19. januar 2009, hvor det argumenteres for at det kan være hensiktsmessig å åpne for bruk av elektronisk kontroll også ved besøksforbud, men stilles spørsmål ved om en slik ordning kan være problematisk i forhold til kravene som følger av Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 5. Flertallet mener, i likhet med flere av høringsinstansene, at det kan være hensiktsmessig å åpne for elektronisk kontroll også i forbindelse med straffeprosessuelle besøksforbud. Straffeprosessuelt besøksforbud som beskyttelsestiltak brukes hyppigst, og tidsperspektivet i saker vedrørende vold i nære relasjoner er avgjørende. Som departementet selv påpeker, viser all erfaring at trusler og overgrep forekommer hyppig i den første tiden etter samlivsbruddet.

Flertallet ber derfor Regjeringen foreta en vurdering, sett opp mot forpliktelsene som følger av Den europeiske menneskerettskonvensjon, for å åpne for bruk av elektronisk kontroll også ved straffeprosessuelt besøksforbud. Flertallet vil i denne sammenheng påpeke at erfaringene fra Sverige, som nå vurderer om det skal foreslås bruk av elektronisk kontroll som et straffeprosessuelt virkemiddel, vil

være av stor betydning i denne vurderingen. På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en vurdering, sett opp mot forpliktelsene som følger av Den europeiske menneskerettskonvensjon, for å åpne for bruk av elektronisk kontroll også ved straffeprosessuelt besøksforbud. Erfaringene fra Sverige vil være av stor betydning i denne vurderingen."

Flertallet støtter Regjeringens forslag om å oppheve ordningen med obligatorisk rettslig prøving av påtalemyndighetens beslutninger om besøksforbud som ikke omfatter forbud mot å oppholde seg i eget hjem. Etter flertallets syn ivaretar forslaget hensynet til rettssikkerheten til den som ilegges besøksforbud, ved at vedkommende har en ubetinget rett til rettslig prøving. Flertallet vil peke på at mange av dem som blir ilagt besøksforbud unnlater å møte i retten. Ved å fjerne obligatorisk prøving kan dette bidra til å redusere arbeidsmengden til politi, påtalemyndighet og domstol.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet registrerer at Regjeringen foreslår å oppheve ordningen med obligatorisk rettslig prøving av påtalemyndighetens beslutninger om besøksforbud som ikke omfatter forbud mot å oppholde seg i eget hjem. Disse medlemmer mener et slikt forslag ikke ivaretar hensynet til rettssikkerheten til den som ilegges besøksforbud og vil derfor gå imot en slik endring. Slik disse medlemmer ser det, er hensynet til den enkeltes rettssikkerhet viktigere enn effektivitetshensyn hos politi og domstolene. Disse medlemmer fremmer derfor forslag om at det fremdeles skal være obligatorisk rettslig overprøving ved beslutninger om besøksforbud, og vil derfor stemme imot Regjeringens forslag til ny bestemmelse i straffeprosessloven § 222 a sjette ledd.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet vil påpeke bekymring for de økonomiske konsekvenser ved denne lovendringen. Regjeringen anslår utgiftene knyttet til utvikling av utstyr og implementering av systemet til ca. 24 mill. kroner første driftsår. Disse medlemmer viser til at politisektoren i dag er kraftig underbudsjettet. Det vil være uforsvarlig å tillegge politibudsjettene enda en ny oppgave innenfor eksisterende budsjettamme. Disse medlemmer vil derfor fremme forslag om at de økte utgiftene dekkes ved økte driftsmidler til politi hvert år.

"Stortinget ber Regjeringen påse at de årlige driftsbudsjettene til politiet blir økt slik at de økte ut-

giftene knyttet til innføring av elektronisk kontroll ved kontaktforbud blir dekket."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er av den oppfatning at forslaget fra Regjeringen ikke gir tilstrekkelig handlingsrom for å innføre effektive tiltak for å øke tryggheten for voldsofre. Disse medlemmer viser til viktigheten av å beskytte de kvinner som risikerer å bli utsatt for vold, og sikkerheten til eventuelle barn. Disse medlemmer vil også peke på hvor viktig det er at samfunnet er i stand til å reagere raskt med tiltak som beskytter offeret.

Disse medlemmer mener at man bør innføre en hjemmel i straffeprosessloven som åpner for elektronisk merking av personer som har brutt ilagt besøksforbud, men da etter rettslig overprøving innen tre dager. Dette forutsetter at tiltalte er funnet skyldig. En slik hjemmel kan også ha en forebyggende effekt.

Disse medlemmer er klar over at det i dag skal være en rettslig fremstilling innen fem dager, men ved å innføre en ny hjemmel som åpner for elektronisk merking ved brudd på ilagt besøksforbud, mener disse medlemmer det må skje så raskt som mulig og innen tre dager.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Straffeprosessloven § 222 a annet ledd nytt tredje til sjette punktum skal lyde:

Er det skjellig grunn til mistanke om at personen har overtrådt et besøksforbud ved å besøke eller på annen måte oppsøke den som forbudet skal beskytte, kan personen ilegges elektronisk kontroll sammen med besøksforbudet. Slik kontroll kan bare omfatte registrering av opplysninger om at personen beveger seg innenfor områder omfattet av besøksforbudet og opplysninger om uteblitte signaler fra kontrollutstyret. Domfelte plikter å yte den bistand og å følge de instruksjoner som gis av politiet og som er nødvendig for gjennomføring av kontrollen. Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføringen av elektronisk kontroll, herunder om behandling av personopplysninger i forbindelse med slik kontroll.

Straffeprosessloven § 222 a syvende ledd nytt annet punktum skal lyde:

Omfatter beslutningen påbud om elektronisk kontroll, er fristen 3 dager."

Komiteen mener det er viktig å ha fokus på fornærmedes prosessuelle stilling i saker som omhandler besøks- og kontaktforbud, herunder påbud om elektronisk kontroll. Komiteen antar at påtalemyndigheten, i forbindelse med forberedelsen av

rettsmøter for fornyet behandling av kontaktforbud og påbud om elektronisk kontroll, informerer fornærmede og sørger for at fornærmedes synspunkter blir hensyntatt i henhold til gjeldende lovgivning etter vedtakelsen av Regjeringens forslag om å styrke fornærmedes stilling i straffesaker. Komiteen mener likevel det er grunn til å gi klart uttrykk i loven også for fornærmedes rettigheter i forbindelse med fornyet prøving av kontaktforbud og påbud om elektronisk kontroll. På denne bakgrunn fremmer komiteen følgende forslag:

"Straffeloven § 33 a tredje ledd fjerde punktum skal lyde:

Straffeprosessloven § 222 a åttende ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende ved fornyet prøving av kontaktforbud og påbud om elektronisk kontroll."

Komiteen viser videre til justisministerens svarbrev til komiteen av 30. april 2009 hvor det framgår at det er mulig å bruke utstyret for elektronisk kontroll ved kontaktforbud til å varsle den fornærmede via den mobile voldsalarmen om at domfelte er i nærheten også utenfor de fredede områdene. Etter komiteens syn vil en slik mulighet til varsling innebære at sikkerheten til fornærmede blir bedret. Fornærmede vil på denne måten bli varslet på sin voldsalarm om at domfelte er i nærheten, og kan da selv vurdere om situasjonen tilsier at voldsalarmen skal utløses, eller om han/hun skal forsvinne fra stedet eller oppsøke hjelp. På denne måten kan man forhindre at domfelte og fornærmede risikerer å møtes også utenfor de fredede områdene. Komiteen mener at dette vil kunne oppleves som en bedring av trygghetsfølelsen, og at en slik varsling også vil føre til at fornærmede, og eventuelt politiet, raskere vil kunne få en oversikt over situasjonen og bedre tid til å sette i verk eventuelle tiltak. Komiteen er enig i departementets vurdering av at en slik varsling innebærer et inngrep overfor domfelte ved en indirekte kontroll av domfeltes bevegelser også utenfor de fredede områdene. Imidlertid er komiteen av den oppfatning av at et slikt tiltak i stor grad vil bidra til å øke sikkerheten til den fornærmede, og at hensynet til fornærmedes trygghet her bør gå foran hensynet til den domfelte. Det er heller ikke snakk om kontinuerlig kontroll med den domfeltes bevegelser, men et varsel dersom domfelte er i nærheten av den fornærmede.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Straffeloven § 33 femte ledd annet punktum skal lyde:

Slik kontroll kan bare omfatte registrering av opplysninger om at den domfelte beveger seg innen-

for områder omfattet av kontaktforbudet, opplysninger om at den domfelte beveger seg i nærheten av fornærmede, og opplysninger om uteblitte signaler fra kontrollutstyret."

Komiteens medlemmer fra Høyre er positive til ideen om omvendt voldsalarm, men hadde ønsket seg en bredere gjennomgang av forholdet til EMK. Det er etter disse medlemmers oppfatning negativt at skrankene EMK setter på utforming av ordningen med omvendt voldsalarm ikke er drøftet bredere i proposisjonen.

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Straffeprosessloven § 222 a annet ledd nytt tredje til femte punktum skal lyde:

Er det skjellig grunn til mistanke om at personen har overtrådt et besøksforbud ved å besøke eller på annen måte oppsøke den som forbudet skal beskytte, kan personen ilegges elektronisk kontroll sammen med besøksforbudet. Slik kontroll kan bare omfatte registrering av opplysninger om at personen beveger seg innenfor områder omfattet av besøksforbudet og opplysninger om uteblitte signaler fra kontrollutstyret. Domfelte plikter å yte den bistand og å følge de instruksjoner som gis av politiet og som er nødvendig for gjennomføring av kontrollen. Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføringen av elektronisk kontroll, herunder om behandling av personopplysninger i forbindelse med slik kontroll.

Straffeprosessloven § 222 a syvende ledd nytt annet punktum skal lyde:

Omfatter beslutningen påbud om elektronisk kontroll, er fristen 3 dager.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen påse at de årlige driftsbudsjettene til politiet blir økt slik at de økte utgiftene knyttet til innføring av elektronisk kontroll ved kontaktforbud blir dekket.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Odelstinget til å gjøre følgende

vedtak:

A

Vedtak til lov

om endringer i straffeloven og straffeprosessloven
(elektronisk kontroll ved kontaktforbud,
saksbehandlingsreglene for
besøksforbud mv.)

I

I lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven) gjøres følgende endringer:

§ 33 femte ledd skal lyde:

Dersom det anses nødvendig for at kontaktforbudet skal bli overholdt, kan retten bestemme at den kontaktforbudet retter seg mot, skal ilegges elektronisk kontroll i hele eller deler av perioden kontaktforbudet gjelder for. Slik kontroll kan bare omfatte registrering av opplysninger om at den domfelte beveger seg innenfor områder omfattet av kontaktforbudet, opplysninger om at den domfelte beveger seg i nærheten av fornærmede, og opplysninger om uteblitte signaler fra kontrollutstyret. Domfelte plikter å yte den bistand og å følge de instruksjoner som gis av politiet og som er nødvendig for gjennomføring av kontrollen. Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføringen av elektronisk kontroll, herunder om behandling av personopplysninger i forbindelse med slik kontroll.

Nåværende femte ledd blir nytt sjette ledd.

§ 33 a annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Elektronisk kontroll kan likevel ikke ilegges på ubestemt tid.

Nåværende annet og tredje punktum blir nytt tredje og fjerde punktum.

§ 33 a tredje ledd skal lyde:

Rettighetstap som nevnt i annet ledd, kan etter 3 år prøves på ny av tingretten. Påbud om elektronisk kontroll kan etter 6 måneder prøves på ny av tingretten. Begjæringen fremsettes for påtalemyndigheten, som forbereder saken for retten. Straffeprosessloven § 222 a åttende ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende ved fornyet prøving av kontaktforbud og påbud om elektronisk kontroll. Rettens avgjørelse treffes ved kjennelse. Opprettholdes rettighetstapet helt eller delvis, kan saken ikke prøves på ny før etter 3 år. Opprettholdes et påbud om elektronisk kontroll, kan påbudet ikke prøves på ny før etter 6 måneder.

§ 342 første ledd bokstav b, c og ny bokstav d skal lyde:

- b) ved dom er forvist til eller fra bestemte deler av riket og som rettsstridig igjen oppholder seg på et sted der dette er forbudt for vedkommende, eller som på annen måte bryter kontaktforbud i medhold av straffeloven § 33,
- c) krenker forbud etter straffeprosessloven §§ 222 a eller 222 b, eller
- d) forsettlig eller grovt uaktsomt hindrer at elektronisk kontroll i medhold av straffeloven § 33 kan iverksettes eller hindrer pågående kontroll.

§ 342 første ledd siste punktum skal lyde:

Overtredelse av bokstav a, b eller c kan straffes med fengsel inntil 2 år dersom han tidligere er straffet for en slik forseelse.

II

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) gjøres følgende endringer:

§ 183 første ledd fjerde punktum skal lyde:

Kongen kan gi nærmere regler om bruken av og forholdene i politiarrest, herunder regler om elektronisk overvåking.

Nytt kapittel 16 c skal lyde:

Kap 16 c. Sletting av opplysninger registrert i forbindelse med elektronisk kontroll

§ 216 n. Påtalemyndigheten skal sørge for at opptak, opplysninger eller notater som er foretatt, registrert eller nedtegnet i forbindelse med elektronisk kontroll av domfelte, jf. straffeloven § 33 femte ledd, snarest mulig blir tilintetgjort i den utstrekning de er uten betydning for forebyggelsen eller etterforskningen av straffbare forhold.

§ 222 a annet ledd bokstav b skal lyde:

- b) å forfølge, besøke eller på annet vis kontakte en annen person.

§ 222 a femte ledd nytt fjerde punktum skal lyde:

En beslutning om å ilegge et besøksforbud skal likevel forkynnes for den som forbudet er rettet mot.

Nåværende fjerde til sjette punktum blir nytt femte til syvende punktum.

§ 222 a nytt sjette, syvende og åttende ledd skal lyde:

Den som forbudet er rettet mot, kan straks eller senere kreve beslutningen brakt inn for retten. Påtalemyndigheten sørger for at han blir gjort kjent med denne rett. Dersom beslutningen kreves brakt inn for retten, skal påtalemyndigheten snarest råd og så vidt mulig innen 5 dager etter at kravet ble fremsatt, oversende saken til retten. Oversittes fristen, skal grunnen opplyses i rettsboken. Dersom den som forbudet er rettet mot ikke er avhørt av politiet, skal det opplyses om grunnen i påtegningen til retten.

Påtalemyndigheten skal snarest råd og så vidt mulig innen 5 dager etter at en beslutning om å ilegge en person besøksforbud i eget hjem er forkynt, bringe beslutningen inn for retten. Sjette ledd fjerde og femte punktum gjelder tilsvarende.

En beslutning om ikke å ilegge besøksforbud kan bringes inn for retten av den et forbud skal beskytte. Den et besøksforbud er rettet mot, og den det skal beskytte, skal varsles om rettsmøter. Begge parter har rett til å være til stede og til å uttale seg. Bistandsadvokat oppnevnt etter § 107 a første og fjerde ledd kan også uttale seg selv om den forbudet skal beskytte, ikke møter. Rettens avgjørelser treffes ved kjennelse. Reglene i §§ 184 og 243 gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 222 a nåværende sjette ledd utgår.

III

1. Avsnitt I og nytt kapittel 16 c i straffeprosessloven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Loven for øvrig trer i kraft straks.
2. Kontaktforbud med elektronisk kontroll etter straffeloven § 33 kan bare idømmes for straffbar handling som er foretatt etter at loven trådte i kraft. Endringene i straffeprosessloven § 222 a gjelder for besøksforbud som er ilagt etter at loven trådte i kraft.

B

Stortinget ber Regjeringen foreta en vurdering, sett opp mot forpliktelsene som følger av Den europeiske menneskerettskonvensjon, for å åpne for bruk av elektronisk kontroll også ved straffeprosessuelt besøksforbud. Erfaringene fra Sverige vil være av stor betydning i denne vurderingen.

Oslo, i justiskomiteen, den 5. mai 2009

Jan Arild Ellingsen
fung. leder

Akhtar Chaudhry
ordfører